

Dåben og dåbsritualets historie

Tidsskriftet Fønix, Årgang 2018, s. 237–240

”Dåben og dåbsritualets historie” af Christian Thodberg

*Martin Bendixen Rønkilde, sognepræst Sankt Nicolai
Kirke, Kolding*

*Dette værk er licenseret under en Creative Commons Kreditering-
IkkeKommerciel-IngenBearbejdelse 2.5 Danmark Licens.*

Tidsskriftet Fønix
www.foenix1976.dk
ISSN 2446-175X

”Dåben og dåbsritualets historie” af Christian Thodberg

Drop-ind dåb er bare sidste skud på stammen over en lang række nye initiativer og tiltag indenfor folkekirken, der skal imødekomme en af de seneste års største kirkelige mediehistorier: dåben er i krise. Dåbstallet falder – mere end hvad kan forklares ud fra indvandring –, og særligt i storbyerne er dåbsprocenterne på hastig tur nedad, lyder det. Der er oprettet vidensdeling under overskriften ”Folkekirkenes dåbsinitiativ”, der afholdes konferencer udelukkende om dåb, de danske biskopper har ligeledes nedsat arbejdsgrupper, der skal kigge på gudstjeneste og sakramenter og dermed også dåben, der sammen med nadveren har fået tildelt en 2-årig arbejdsgruppe. Der er ingen tvivl om, at dåben er på læberne af de fleste, der har en tilknytning til det kirkelige landskab.

Ind i sådan en situation er der brug for to vinkler, som den konkrete situation i folkekirken ikke kan give: der er brug for en solid forankring i den tradition og historie, som fortæller, forklarer og måske også forvirrer den situation, som findes her og nu. Og der er brug for at kigge bredere ud end blot til det specifikt danske. Bent Flemming Nielsen har udgivet første del af et stort værk om gudstjenestens historie – og her spiller nadveren en stor rolle i forklaring og fortælling – så der mangler egentlig blot en grundig tour de force gennem dåbens historie og betydning. Det forsøger Kristoffer Garne og Peter Thyssen at råde bod på ved at udgive Christian Thodbergs store arbejde med området. Allerede i forordet gøres der opmærksom på, at det er et værk med tråde langt tilbage. Den seneste version af hans arbejde med dåbsritualet er et kompendium fra Aarhus Universitet, som kun studerende har fået at se. Nu skal det bredes mere ud og de to redaktører har derfor gjort dette kompendiemanuskript udgivelsesklart. De gør

opmærksom på, at værket altså af gode grunde ikke kan inddrage de senere års liturgiske forskning, men skriver så: ”...et værk som dette, der gennemgår den særlige danske dåbstradition og på den baggrund diskuterer den gældende ordning fra 1992, findes ikke tilsvarende, og derfor er det vores vurdering, at det er ligeså aktuelt i dag som i 1990’erne.” Værkets særlige bidrag er altså den første del af de to vinkler, jeg nævnte tidligere, den historiske forankring af nutiden.

Thodbergs skrift er bygget op over dåbsritualer. Hvert nedslag i kirke- og liturghistorien er struktureret ud fra, hvordan de forskellige elementer i dåbsritualet optræder i den givne situation. Der indledes med dåben i Det Nye Testamente, siden behandles oldkirken og romerkirken, inden Luther og reformationen naturligt nok tildeles en del sider. Det er dog nok alligevel en lille smule skævvredent i forhold til at give et neutralt helhedsbillede, at Luthers dåbssyn og dåbsritualer får flere sider end de første 1500 år tilsammen. Det betyder alt andet lige, at Luthers ritualer gennemgås med en sådan grundighed, at de nødvendigvis må opfattes som mere gennemtænkte og gennemførte. At Thodberg er glad for Luther, afsløres mange gange undervejs, både indirekte og direkte, og hvor de første kapitler om Det Nye Testamente og oldkirken kan ses som relativt nøgterne skildringer, skinner forfatterens egen holdning noget tydeligere igennem fra reformationen og frem. Når talen falder på Luthers dåbsritual fra 1526, flyder lovdene så meget over, at det alt andet lige må sætte spørgsmålstegn ved, hvor objektiv fremstillingen af både de tidligere katolske ritualer og de efterfølgende fra ortodoksi og pietisme er. Thodberg skriver: ”1526-ritualet er uden tvivl Luthers mest geniale liturgiske indsats. Her mærkes hans energiske kamp for den rette forståelse af dåben og hver enkelthed af hans ritual er mærket af hans sjælesørgiske omsorg.” At hævde dåbsritualet som den største li-

turgiske bedrift for en mand, der også lavede en gudstjenesteordning på modersmålet, der gjorde det til lægfolkets ret at modtage både brød og vin og åbnede alterrummet for den fælles kommunion, er udtryk for en bestemt forståelse af Luther. Dette er ikke nævnt i et forsøg på at indlede en diskurs om Lutherreception, men blot for at påpege det, som i de følgende kapitler bliver helt tydeligt: forfatteren har en meget klar holdning til dåbsritualer og dåbsteologi, og de forskellige tiders bidrag præsenteres ikke uden en vis, til tider markant, afsmitning af disse egne holdninger.

Det er også nødvendigt at påpege et par forhold ved bogen, man som læser bør huske: i forordet nævnes bogen som en spejling af et 90'ers manuskript. Kiggens referencerne i bogen efter, er de i imidlertid for størstedelens vedkommende fra 1960'erne eller ældre. Lidt i samme boldgade er bogen ikke konsekvent i bibeloversættelser. De fleste steder bruges 1948-oversættelse af Det Nye Testamente, enkelte steder 1992-oversættelsen. Det vidner for mig om, at det nok har været i brug som samlet manuskript i 1990'erne, men at store dele er skrevet længe før det.

Samlet er der stadig tale om et godt og nødvendigt indspark i debatten om dåb og dåbsritual. Alene det store arbejde med at tegne linjerne fra Jordanfloden til nutiden er værd at fremhæve. Det må dog blive en betinget anbefaling, for det er nødvendigt, at læseren ikke mener at få en upartisk indsigt i problemstillinger omkring dåbsritualer. Dertil er fremstillingen for farvet, og det kan blive en udfordring, hvis man som læser føler sig objektivt informeret og på den baggrund anerkender polemikkerne. Kan man læse henover de polemiske indspark, særligt i sidste halvdel af bogen, er der meget godt at hente. Om den er lige så relevant i dag som for 20-25 år siden, er svært at sige. Sandt er det, at der ikke findes et reelt alternativ på dansk. Det kalder på, at læse Thodberg – men måske også på at lade det inspirere til at skrive

en ny fremstilling, der også inddrager de senere års liturgiske forskning.